

J A H N M P A

L A H R I

Tulvaniitty

JHUMPA LAHIRI:

Tämä siunattu koti (1999, suom. 2001)

Kaima (2003, suom. 2005)

Tuore maa (2008, suom. 2008)

Tulvaniitty (2013, suom. 2014)

JHUMPA LAHIRI

Tulvaniitty

Suomentanut

SARI KARHULAHTI

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos *The Lowland* ilmestyi 2013.

Copyright © 2013 by Jhumpa Lahiri

All rights reserved including the rights of reproduction
in whole or in part in any form.

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Tammi 2014

Painettu EU:ssa

ISBN 978-951-31-7640-2

*Carinille, joka uskoi alusta asti,
ja Albertolle, joka saattoi minut loppuun*

lascia ch'io torni al mio paese sepolto
nell'erba come in un mare caldo e pesante

anna minun palata kotiseudulleni
jota ruoho peittää kuin lämmin ja painava meri

GIORGIO BASSANI: SALUTO A ROMA

I

1

Tolly Clubin itäpuolella Deshapran Sashmal Roadin haarautumiskohdan takana on pieni moskeija. Risteyksestä pääsee rauhalliseen kaupunginosaan. Kapeiden kujien ja vaatimattomien keskiluokkaisten kotien sokkeloon.

Kerran näillä perukoilla oli kaksi pitkulaista lampea vierekkäin. Niiden toisella puolella oli hehtaarin verran alavaa niittymaata.

Monsuunisateiden jälkeen vedenpinta kohosi lammissa niin, ettei niiden väliin rakennettua pengertä näkynyt. Tulvavesi peitti osan vuodesta myös niittyä jopa reilun metrin syvyyseenä.

Tulvaniityllä rehotti vesihyasintti. Lauttoja muodostava kasvi levisi hurjaa vauhtia. Lehtimaton takia veden valtaama niitty näytti kovalta maalta. Vihreältä vastakohdalta taivaan sinelle.

Niityn laitamilla oli siellä täällä yksinkertaisia mökkejä. Köyhät kahlasivat vesihyasinttien sekaan etsimään syötävää. Syksyisin saapuivat jalohaikarat, joiden valkea höyhenpeite oli kaupungin noen tummentama ja jotka vaanivat saalista hievahattamatta.

Kalkutan kosteassa ilmanalassa haihtuminen oli hidasta. Tulvavesi hupeni kuitenkin lopulta auringon paahteessa melkein olemattomiin ja märkä niitty tuli taas näkyviin.

Subhash ja Udayan olivat kävelleet tulvaniityn poikki monen monta kertaa. Sen kautta pääsi oikaisemaan kaupunginosaa ra-

jaavalle kentälle, missä he kävivät pelaamassa jalkapalloa. He välttelivät kulkiessaan lätäköitä ja astuivat jäljelle jääneiden vesihyasinttimattojen ylitse. Hengittivät kosteaa ilmaa.

Joidenkin otusten munat kestivät kuivan kauden. Toiset luontokappaleet selviytyivät kaivautumalla mutaan ja odottamalla seuraavaa sadekautta horroksessa.

2

Subhash ja Udayan eivät olleet koskaan käyneet Tolly Clubin mailla. Useimpien lähiseudun asukkaiden tavoin hekin olivat ohittaneet urheiluklubin puuportin ja tiilimuurit satoja kertoja.

1940-luvun puoliväliin saakka heidän isällään oli ollut tapana tähyillä klubin rataa kiertäviä hevosia muurin takaa. Hän oli seurannut laukkakilpailuja kadulta kuten muutkin katselijat ja vedonlyöjät, joilla ei ollut ollut varaa ostaa lippua tai joita ei ollut huolittu klubille. Toisen maailmansodan jälkeen – Subhashin ja Udayanin syntymän aikoihin – muuria kuitenkin korotettiin niin, ettei klubin alueelle enää nähnyt.

Bismillah, yksi perheen naapureista, oli mailapoikana klubilla. Hän oli muslimi, joka oli jäänyt Tollygungeen Intian jaon jälkeen. Hän myi pojille muutamilla paiseilla pelaajien kadottamia tai kentälle jättämiä golfpalloja. Joissakin palloissa oli haavoilta näyttäviä viiltoja, jotka paljastivat niiden kimmoisan vaaleanpunaisen sisuksen.

Aluksi pojat löivät pyöreäkoloisia palloja kepeillä sinne tänne. Sitten Bismillah myi heille myös putterin, jonka varsi oli hie-
man mutkalla. Joku turhautunut pelaaja oli pilannut mailan iskemällä sillä puunrunkoa.

Bismillah näytti pojille, miten lyödessä kumarrutaan eteenpäin ja miten mailaa pidellään. He sopivat suurin piirtein,

millaisilla säännöillä pelaisivat, kaivoivat kuoppia maahan ja yrittivät keinotella pallot niihin. Pitkiin lyönteihin olisi tarvittu erilainen maila, mutta he käyttivät putteria niihinkin. Golf ei kuitenkaan ollut samanlaista kuin jalkapallo tai kriketti. Veljesten kekseliäisyys ei oikein riittänyt pelin jäljittelyyn.

Bismillah raapusti Tolly Clubin kartan poikien pelipaikan multa. Hän kertoi, että klubirakennuksen lähellä oli uimaallas, talleja ja tenniskenttä. Klubin ravintoloissa kaadettiin teetä hopeakannuista, ja biljardia ja bridgeä varten oli erilliset huoneet. Gramofonimusiikki soi. Valkotakkiset baarimestarit valmistivat Pink Lady- ja Gin Fizz -nimisiä cocktaileja.

Tolly Clubin johto oli rakennuttanut hiljattain lisää muureja klubin maiden rajoille, jotta tunkeilijat pysyisivät poissa. Mutta Bismillah kertoi, että maa-alueen länsilaidalla oli edelleen paikoitellen rautalanka-aitaa, josta saattaisi päästä läpi.

Veljekset odottivat illansuuhun, sillä silloin pelaajat lähtivät golfkentältä moskiittoja pakoon ja vetäytyivät klubirakennukseen cocktaileille. He eivät puhuneet suunnitelmastaan kulmakunnan muille pojille vaan pitivät sen salassa. He kävelivät risteuksen moskeijalle, jonka punavalkoiset minareetit kohosivat silmiinpistävinä lähirakennusten keskeltä. Kääntyivät pääkädulle putteri ja kaksi tyhjää paloöljykanisteria kantamuksenaan.

He siirtyivät Teknikoiden studion toiselle puolelle. Suuntasivat riisipelloille, missä oli virrannut kerran Adi Ganga ja missä britit olivat purjehtineet kohti joen suistoa.

Tätä nykyä joen vesi seiso, ja sen rannoille oli asettunut Dhakasta, Rajshahista ja Chittagongista paenneita hinduja. Kotiseudultaan karkotettuja, jotka Kalkutta oli kyllä ottanut vastaan mutta jättänyt oman onnensa nojaan. Sen jälkeen kun Intia oli jaettu vuosikymmentä aiemmin hindut olivat täyttäneet osia Tollygungesta aivan kuten monsuunisateet täyttivät tulvaniityn.

Joillekin valtion virkamiehinä toimineille hinduille oli an-

nettu asunto heidän menettämänsä tilalle. Useimmat tulijoista olivat kuitenkin aaltoina saapuneita pakolaisia, joilta oli viety heidän isiensä maat. Vuolasta puroa oli seurannut tulva. Subhash ja Udayan muistivat pakolaiset. Synkän kulkueen, karjalauman kaltaisen ihmisjoukon. Vähät tavarat pään päällä nyytteinä, sylilapset vanhempien rintaa vasten sidottuina.

Pakolaiset tekivät katoksia kaisloista tai telttakankaasta ja punoivat niihin seinät bambusta. He elivät ilman sähköä ja viemärintiä. Elivät hökkeleissä roskakasojen vieressä kaikkialla, missä vain oli tilaa.

Pakolaisten takia Adi Ganga, jonka rannalla Tolly Club sijaitsi, oli nyt Lounais-Kalkutan avoviemäri. Heidän takiaan klubin maiden rajoille oli rakennettu lisää muureja.

Subhash ja Udayan eivät löytäneet rautalanka-aitaa. He pysähtyivät kohtaan, missä muuri oli niin matala, että sen päälle voi kiivetä. Heillä oli shortsit jalassa. Taskut täynnä golfpalloja. Bismillah oli sanonut, että palloja löytyisi vaikka kuinka paljon klubin alueelta, missä ne lojuivat maassa tamarindipuista pudonneiden palkojen seassa.

Udayan heitti putterin muurin yli. Sitten toisen paloöljykanistereista. Jos Subhash seisoisi toisen kanisterin päällä, hän pääsisi muurille. Udayan oli kuitenkin niihin aikoihin kymmenkunta senttiä veljeään lyhyempi.

Risti kädet, Udayan sanoi.

Subhash pani kädet ristiin. Niitä painoi ensin Udayanin jalka, sandaalin kulunut pohja, ja sitten hetken ajan ponnistavan veljen koko ruumis. Udayan hilautui nopeasti muurille. Asettui sille hajareisin.

Pitäisikö minun seistä vahdissa tällä puolen sillä välin kun sinä tutkit klubia? Subhash kysyi.

Olisiko se muka kivaa?

Mitä sieltä näkyy?

Tule katsomaan itse.

Subhash tönäisi paloöljykanisterin lähemmäksi muuria. Noustessaan tyhjän kanisterin päälle hän tunsu sen huojuvan allaan.

Mennään, Subhash.

Udayan pudottaui riippumaan muurilta niin, että Subhash näki vain hänen sormenpäänsä. Sitten hän päästi irti ja putosi maahan. Subhash kuuli hänen huohottavan ponnistuksesta.

Onko kaikki hyvin?

Tietysti on. Nyt on sinun vuorosi.

Subhash tarttui muuriin lujalla otteella, punnersi sen harjalle ja naarmutti siinä sivussa polvensa. Kuten tavallista, hän ei oikein tiennyt, turhauttiko häntä enemmän Udayanin uskaliaisuus vai oma uskaliaisuuden puute. Subhash oli kolmentoista, vuoden ja kolme kuukautta Udayania vanhempi. Hänellä ei kuitenkaan ollut mitään käsitystä siitä, millaista elämä olisi ilman Udayania. Veli oli ollut hänen rinnallaan joka käänteessä niin kauan kuin hän pystyi muistamaan.

Yhtäkkiä he eivät olleet enää Tollygungessa. He kuulivat yhä liikenteen äänet kadulta mutta eivät nähneet ajoneuvoja. Joka puolella oli mahtavia kanuunankuulapuita ja eukalyptuksia, lamppuharjoja ja temppeleipuita.

Subhash ei ollut koskaan aikaisemmin nähnyt tällaista nurmea, joka levittäytyi maanpinnan viettävien muotojen päälle kuin matto. Joka kumpuili kuin aavikon dyynit tai meren loivat mainingit. Viheriöllä se oli leikattu niin lyhyeksi, että se tuntui sammalikolta, kun Subhash painoi sitä kädellä. Sen alla maa oli sileää kuin päänahka, ja korsien tyvet olivat astetta vaaleampia kuin varret.

Subhash ei myöskään ollut ikinä nähnyt kerralla yhtä paljon jalohaikaroita, mutta ne lensivät pois, kun hän meni liian lähelle. Puut heittivät iltapäivän varjoja nurmelle. Kun Subhash kohotti katseensa sileisiin oksiin, niiden haarautumiskohdat toivat hänen mieleensä naisen ruumiin kielletyt osat.

Molemmat veljekset olivat kiihdyksissä, koska heistä oli jännittävää tunkeutua kielletylle alueelle ja koska he pelkäsivät jäävänsä kiinni. Heitä ei kuitenkaan huomannut yksikään kentänhoitaja eikä jalan tai ratsain liikkuva vartija. Kukaan ei tullut ajamaan heitä pois.

Jännitys alkoi laueta, ja pojat huomasivat, että kentälle oli pystytetty lippuja. Jokaisen lipun juurella oli napaa muistuttava reikä ja siinä kuppi, johon golfpallon oli tarkoitus mennä. Sinne tänne oli tehty matalia hiekkakuoppia. Ja peliväylälle omituisen muotoisia lätäköitä, jotka olivat kuin nestetippoja mikroskoopin objektilasilla.

Pojat pysyttelivät kaukana klubin pääportista eivätkä uskaltaneet lähestyä myöskään klubirakennusta, jonka liepeillä ulkomaalaispariskunnat kuljeskelivat käsikynkkää tai istuivat rottinkituoleissa puiden siimeksessä. Bismillah oli sanonut, että silloin tällöin jokin vielä Intiassa asuva brittiperhe järjesti klubilla lapselleen syntymäpäiväkutsut, joilla oli tarjolla jäätelöä, poniratsastusta ja palavilla kynttilöillä koristeltua kakkua. Vaikka Nehru oli pääministeri, klubin suurinta salia hallitsi Englannin uuden kuningattaren Elisabet II:n muotokuva.

Poikien laiminlyödyssä nurkkauksessa Udayan käytteli mailaa voimallisesti seuranaan klubin maille harhautunut vesipuhveli. Hän kohotti kädet pään päälle, poseerasi eri asennoissa ja heilutti putteria kuin miekkaa. Hän teki koloja huolellisesti hoidettuun nurmikkoon ja hukkasi muutamia palloja yhteen vesiesteistä. Hän ja Subhash etsivät täydennystä karheikosta.

Subhash piti vahtia ja kuulosteli, kantautuiko leveiltä punaisilta käytäviltä lähestyvän hevosen kavioiden kapsetta. Hän kuuli, miten tikka nakutti puuta. Miten sirppi suihki vaimeasti siellä, missä joku leikkasi nurmikkoa käsin.

Lähistöllä istui ryhmissä sakaaleja, joiden kellanruskeassa turkissa oli harmaita laikkuja. Kun valo hupeni, muutamat lai-

hoista otuksista lähtivät etsimään ruokaa ja jolkottivat peräkanaa pois. Niiden hermostunut ulvonta kaikui klubin mailla ja kertoi, että oli myöhä ja että poikien oli aika mennä kotiin.

He eivät ottaneet kumpaakaan paloöljykanistereista mukaansa vaan jättivät sen, joka oli kadun puolella muuria, paikoilleen merkiksi. Udayanin klubin puolelle heittämän kanisterin he piilottivat huolellisesti pensaikkoon.

Seuraavilla kerroilla Subhash keräsi muurin takaa sulkia ja villimanteleita. Hän näki korppikotkien kylpevän lammikoissa ja kuivattelevan siivet levällään.

Kerran hän löysi munan, joka oli pudonnut kertun pesästä menemättä rikki. Hän vei sen varovasti kotiin, pani sen makeis-kaupasta tuotuun terrakotta-astiaan ja peitti sen varvuilla. Kun siitä ei kuoriutunut poikasta, hän hautasi sen mangopuun juu-
relle heidän kotitalonsa takapuutarhaan.

Sitten tuli ilta, jona veljekset heittivät putterin takaisin kadulle, kiipesivät muurille ja huomasiivat, että heidän kadun puolelle jättämänsä kanisteri oli hävinnyt.

Joku on ottanut sen, Udayan sanoi. Hän ryhtyi etsimään kanisteria. Valoa oli enää niukasti.

Tätäkö te pojat etsitte?

Puhuja oli klubin ympäristössä partioiva poliisi, joka ilmestyi kuin tyhjästä.

Pojat erottivat, että poliisi oli kookas ja univormupukuinen. Kanisteri oli hänellä.

Mies astui muutaman askeleen lähemmäksi. Hän huomasi maassa lojuvan putterin, otti sen ja tutki sitä. Laski kanisterin maahan, sytytti taskulampun ja valaisi sillä ensin poikien kasvoja ja sitten vartaloa.

Oletteko te veljeksiä?

Subhash nyökkäsi.

Mitä teillä on taskuissa?

Subhash ja Udayan kaivoivat keräämänsä golfpallot esiin ja luovuttivat ne poliisille. Mies pani ne omiin taskuihinsa. Yhden hän jätti heiteltäväkseen.

Miten te saitte nämä pallot?

Pojat eivät vastanneet.

Kutsuiko joku teidät tänään klubille pelaamaan golfia?

Pojat pudistivat päätä.

Te tiedätte sanomattakin, ettei klubin alueelle saa mennä, poliisi sanoi. Hän laski putterin varren kevyesti Subhashin käsi-varrelle.

Olitteko te siellä tänään ensimmäistä kertaa?

Emme olleet.

Sinäkö keksit, että teidän pitää mennä sinne? Eikö sinun ikäisesi pitäisi olla viisaampi?

Minä sen keksin, Udayan sanoi.

Sinulla on uskollinen veli, poliisi sanoi Subhashille. Hän haluaa suojella sinua. On valmis ottamaan syyn niskoilleen.

Teen teille tällä kertaa palveluksen, poliisi jatkoi. En mainitse klubin johdolle, mitä olette tehneet. Kunhan ette aio yrittää samaa uudelleen.

Emme me tule tänne enää, Subhash lupasi.

Hyvä on. Saatanko minä teidät kotiin teidän vanhempienne luo vai päätämmekö me keskustelumme tässä?

Tässä.

Käänny sitten. Vain sinä.

Subhash kääntyi muuriin päin.

Astu vielä askel eteenpäin.

Poliisi löi putterin teräsvarrella Subhashia ensin pakaroilte ja sitten reisille. Toinen isku, terävä sivallus, heitti voimallaan Subhashin kontalleen. Kesti päiviä, ennen kuin turvotus laski.

Vanhemmat eivät olleet koskaan piesseet veljeksiä. Aluksi Subhash oli aivan turta, lamaantunut. Sitten hänestä tuntui, että joku oli heittänyt pannusta kiehuva vettä hänen päälleen.

Lopeta, Udayan huusi poliisille. Hänkin kyyristyi ja yritti suojella Subhashia kietomalla käden veljen harteille.

He valmistautuivat seuraavan iskuun yhdessä, toisiinsa painautuneina. Pää kumarassa, silmät kiinni, Subhash yhä kivusta sekaisin. Mitään ei kuitenkaan tapahtunut. He kuulivat, miten putteri lennähti muurin yli niin että viuhahti ja putosi viimeisen kerran klubin alueelle. Sitten poliisi, joka ei halunnut enää olla missään tekemisissä heidän kanssaan, lähti tiehensä.

JHUMPA LAHIRI on Intiasta muuttaneiden siirtolaisten tytär. Hän syntyi Lontoossa 1967 ja kasvoi Rhode Islandissa. Nykyään hän asuu New Yorkissa toimittajamiehensä ja kahden lapsensa kanssa. Lahiri on saanut Pulitzerin kaunokirjallisuuspalkinnon, New Yorkerin esikoiskirjapalkinnon ja PEN/Hemingway-palkinnon sekä Frank O'Connor -palkinnon, joka on maailman suurin novellikokoelmalle jaettava palkinto. *Tulvaniitty* oli ehdolla vuoden 2013 Booker-palkinnon saajaksi.

Tulvaniitty on tarina veljeksistä, jotka maailma loitontaa toisistaan ja rakastavaisista, jotka kuolema erottaa. Vuosikymmenien ja maanosien läpi kulkeva vaikuttava romaani kuvaa, kuinka perhesiteet lopulta määrittelevät, keitä olemme.

”Kirjailijan otteessa on poikkeuksellista eleganssia ja varmuutta... Lahiri kuvaa henkilöitään sekä puolueettomasti että myötätuntoisesti.”

MICHIKO KAKUTANI, NEW YORK TIMES

”Suurenmoinen... Huomattava lahjakkuus täydessä kukoistuksessaan.”

SAN FRANCISCO CHRONICLE

9 789513 176402

84.2 | www.tammi.fi | ISBN 978-951-31-7640-2

Päälys: Timo Mänttari